

**УНІВЕРСАЛЬНАЕ І НАЦЫЯНАЛЬНА-АДМЕТНАЕ Ё
МАЛІТОЎНЫМ ТЭКСЦЕ (НА МАТЭРЫЯЛЕ МАЛІТВАЎ
«ОЙЧА НАШ» І «LORD'S PRAYER»
НА БЕЛАРУСКАЙ І АНГЛІЙСКАЙ МОВАХ)**

Нікішова В.А.

Сярэдняя школа №7 г. Баранавічы

У наш час, калі міжкультурныя камунікацыі адбываюцца з усё больш нарастальнымі тэмпамі, велізарную важнасць набывае пытанне вывучэння і глыбокага ўсведамлення асаблівасцей нацыянальнага характару прадстаўнікоў розных культур.

У сувязі са зменамі сістэмы каштоўнасцей грамадства ўзнікае цікавасць да вывучэння малітвы. Да нядаўняга часу малітвы вывучаліся, галоўным чынам, у багаслоўскай літаратуры, а ў лінгвістыцы яны вывучаныя недастаткова.

Рэлігія з'яўляецца рэгулятарам жыццядзейнасці чалавека, таму цяжка пераацаніць і значэнне малітвы для веруючых прадстаўнікоў культуры, носьбітаў пэўнай мовы.

Мэта даследавання – выяўленне падобнага і нацыянальна-адметнага ў семантыцы тэкстаў малітваў «Ойча наш» і «Lord's Prayer» на беларускай і англійскай мовах.

Малітва – гэта найважнейшая частка Богаслужэння. Тлумачальны слоўнік беларускай мовы дае наступнае азначэнне «малітвы»:

1. У рэлігіі: устаноўлены кананічны тэкст, які вымаўляецца пры звароце да Бога, да святых.

2. Маленне, звернутае да Бога, да святых [8].

Такім чынам, малітва ўяўляе зварот да звышнатуральных або асацыяваных з Богам істотаў, а таксама тэкст гэтага звароту.

Тэксты малітваў, якія мы разглядаем ў нашай працы, адносяцца да сакральных тэкстаў. У іх прасочваюцца зварот, прашэнне, услаўленне, пакланенне. З пункту гледжання структуры тэксты малітваў «Ойча Наш» і «Lord's Prayer» на беларускай і англійскай мовах з'яўляюцца амаль ідэнтычнымі, галоўнае адрозненне захавана ў семантыцы ключавых слоў.

Уступаючы ў адносіны ўнутры тэксту, словы набываюць і дадатковае значэнне, якое адлюстроўвае эмацыянальную ацэнку носьбітаў культуры і мовы тых ці іншых рэалій навакольнага свету.

На думку многіх лінгвакультуралагаў, праўдзівымі захавальнікамі культуры з'яўляюцца тэксты, тым больш такія старажытныя, як тэксты малітваў [5, с. 13].

У рамках даследавання наша асноўная ўвага была накіравана на ключавыя словы малітваў «Ойча Наш» і «Lord's Prayer» на беларускай і англійскай мовах як носьбіты канцэптаў. Канцэпт – гэта ментальная катэгорыя, якая адлюстроўвае ўсе ўяўленні носьбіта дадзенай канкрэтнай мовы, якія знешне выяўляюцца ў слове. Канцэпт – гэта змест паняцця, яго сэнсавая напоўненасць.

У якасці ключавых слоў як носьбітаў канцэптаў былі абраны: Ойча - Father, lord, дараваць - forgive, хлеб – bread, доўг (даўгі) - debt(s), царства - kingdom, воля - will, нябёсы – heaven, спакуса - temptation, падступны - evil у беларускім і англійскім тэкстах малітваў адпаведна.

Мы зрабілі апісанне семантычных характарыстык гэтых слоў як носьбітаў канцэптаў з дапамогай тлумачальных аднамоўных слоўнікаў. Падобныя і спецыфічныя значэнні былі класіфікаваны. Асаблівая ўвага надавалася канататыўнаму значэнню кожнага слова, так як менавіта канатацыя адлюстроўвае эмацыянальна-каштоўнаснае стаўленне носьбітаў мовы да тых ці іншых рэалій культуры, а менавіта – культурным канатацыям. Мы, карыстаючыся Тлумачальным слоўнікам беларускай мовы і Oxford English Dictionary, вызначылі культурныя канатацыі ключавых канцэптаў.

Канцэпты *Ойча* — *Father* вызначаюцца падабенствам ў поўным глыбокай пашаны стаўленні да Бога; *хлеб* — *bread* - гэта ўхвальнае стаўленне да ўзаемадапамогі; канцэпты *доўг* (*daŭgi*) — *debt(s)* вызначаюцца падабенствам у паважным стаўленні да абавязковасці; *царства* — *kingdom* – гэта адабрэнне пакоры ўлады;

Воля — *will* выражаюць захопленае стаўленне да валодання сілай волі, устойлівым характарам; *нябёсы* — *heaven* – гэта адабрэнне шчырасці; канцэпты *спакуса* — *temptation* вызначаюцца падабенствам у асуджэнні грахоўных думак; канцэпты *падступны* — *evil* – гэта асуджэнне зласлоўя; *дараваць* – *forgive* абазначаюць ухвальнае стаўленне да дабрыні, спагады, разумення і міласэрнасці.

Цяпер спынімся на **спецыфіцы** рэлігійных пачуццяў, уласцівых **англічанам**: канцэпт *Lord* абазначае ўладыку, валадара; *Father* — гэта бацька, абаронца, родапачынальнік, прабацька. Ён выражае паважнае стаўленне да захавання традыцый; *forgive* азначае ўменне дараваць; канцэпт *bread* выражае пагарду хітрасці, пранырлівасці; канцэпт *temptation* вызначаецца пагардай нестабільнасці, варожым стаўленнем да зайздроснікаў; *evil* выражае асуджэнне шматслоўя, зласлоўя; канцэпт *will* адзначаецца захопленым стаўленнем да моцнага характару, каштоўнасным стаўленнем да свабоды, захапленнем адвагай і мужнасцю; *kingdom* – абазначае прыгажосць; *heaven* – гэта асуджэнне бестурботнасці.

У дачыненні да **беларусаў адрозненне** ў значэннях канцэптаў наступнае: *Ойча* характарызуецца як родапачынальнік, заснавальнік, святар; канцэпт *зло* выражае непрыняцце хітрасці, пранырлівасці; канцэпт *нябёсы* - гэта адабрэнне жыццярадаснасці, пачуцця гумару; *хлеб* выражае паважлівае стаўленне да старэйшых, спачуванне бедным, адабрэнне прастаты ў побыце; канцэпт *царства* – гэта трапяткое стаўленне да Радзімы; паважнае стаўленне да абавязковасці, захапленне цяргеннем выражаецца канцэптам *даўгі*; *спакуса* – гэта жаданне забароненага; канцэпт *дараваць* выражае павагу шчырасці і

сумленнасці; *воля* – гэта мэтанакіраванасць, свабода, здольнасць ажыццяўляць свае жаданні.

Такім чынам, у рамках даследавання мы параўналі і супаставілі семантычныя характарыстыкі ключавых слоў малітваў на беларускай і англійскай мовах, а таксама культурныя канатацыі. Таксама намі была вызначана спецыфіка рэлігійных пачуццяў і асаблівасці светаўспрымання, наогул, беларусамі і англічанамі. З гэтага пункту гледжання, самымі інфарматыўнымі з'явіліся, як мы і меркавалі, культурныя канатацыі. Сярод іх падобнымі апынуліся наступныя:

- поўнае глыбокай пашаны стаўленне да Бога;
- асуджэнне грахоўных думак;
- ухвальнае стаўленне да ўзаемадапамогі;
- адабрэнне пакоры ўлады;
- асуджэнне празмернасці ў ежы;
- пагарда баязлівасці;
- захопленае стаўленне да валодання сілай волі.

Як мы бачым, усе пералічаныя вышэй каштоўнасці – агульначалавечыя.

Цяпер спынімся на спецыфічных рысах, уласцівых англічанам:

- ухвальна ставяцца да стрыманасці, захопляюцца самавалоданнем;
- асуджаюць шматслоўе;
- паважна ставяцца да традыцый;
- насцярожана ставяцца да іншадумцаў;
- цэняць незалежнасць.

Мы лічым, што фарміраванню такіх нацыянальных рысаў англічан спрыяла пражыванне на востраве, абмежаванасць сувязей са знешнім светам, росквіт гандлю, высокі ўзровень прагрэсу.

А гаворачы пра асаблівасці карціны свету беларусаў, адзначаем наступнае:

- ухваляюць прабачэнне;

- цэняць шчырасць;
- паважна ставяцца да міласэрнасці;
- захапляюцца цярпеннем;
- баяцца адзіноты;
- захапляюцца шчодрасцю.

Мы лічым, што на фарміраванне гэтых нацыянальных рысаў беларусаў не магло не паўплываць гістарычнае развіццё Беларусі, агульная тэндэнцыя да несвабоды, неабходнасць супрацьстаяць захопнікам, знясільваючыя войны, невысокі ўзровень эканамічнага развіцця.

Акрамя таго, у цэлым, меркаванні англічан больш катэгарычныя, беларусы ж схільныя праяўляць большае разуменне да іншых, схільныя прыніжаць сябе.

З прыведзеных вышэй прыкладаў мы бачым, што беларускія і англійскія культурныя канатацыі ключавых слоў у малітвах «Ойча Наш» і «Lords Prayer» значна адрозніваюцца. Адсюль вынікае, што і стаўленне да свету, адлюстраванае ў малітвах «Ойча Наш» і «Lords Prayer» таксама рознае.

Навуковая навізна нашага даследавання заключаецца ў аўтарскім падыходзе да лінгвакультуралагічнага параўнання малітваў «Ойча Наш» і «Lord's Prayer» на беларускай і англійскай мовах.

Даследаванне мае тэарэтычную і практычную значнасць. Мы ўпэўнены, што будзем прымяняць набытыя навыкі і ўменні ў далейшай падобнай інтэлектуальнай дзейнасці; на школьных факультатыўных занятках «Асновы праваслаўнай культуры».

СПІС ВЫКАРЫСТАНЫХ КРЫНІЦ

1. Oxford English Dictionary, second edition, edited by John Simpson and Edmund Weiner, Clarendon Press, 1989, twenty volumes.
2. Аракин, В. Д. История английского языка : учеб. пособие / В. Д. Аракин. — Москва : ФИЗМАТЛИТ, 2009. — 304 с.

3. Валгина, Н. С. Теория текста / Н. С. Валгина. — Москва : Логос, 2003. — 225 с.
4. Гарбовский, В. Г. Теория перевода / В. Г. Гарбовский. — Москва : Из-во Московского ун-та, 2007. — 544 с.
5. Маслова, В. А. Лингвокультурология / В. А. Маслова. — Москва : Академия, 2001. — 183 с.
6. Молитва «Отче наш» на разных языках [Электронный ресурс] / Азбука веры. Православное общество. — Москва, 2013. — Режим доступа : http://azbyka.ru/otche_nash. — Дата доступа : 25.10.2013.
7. Орлов, А. С. История России с древних времен до наших дней : учебник / А. С. Орлов, В. А. Георгиев, Н. Г. Георгиева. — Москва : Проспект, 2013. — 528 с.
8. Тлумачальны слоўнік беларускай літаратурнай мовы : Больш за 65 000 слоў / Пад рэд. М. Р. Судніка, М. Н. Крыўко. — 3 выд. — Мінск : БелЭн, 2002. — 784 с.
9. Шевченко, Н. В. Основы лингвистики текста : учеб. пособие / Н. В. Шевченко. — Москва : Приориздат, 2003. — 160 с.